

DE MERKNAAM ARISTONA

Gidi Verheijen

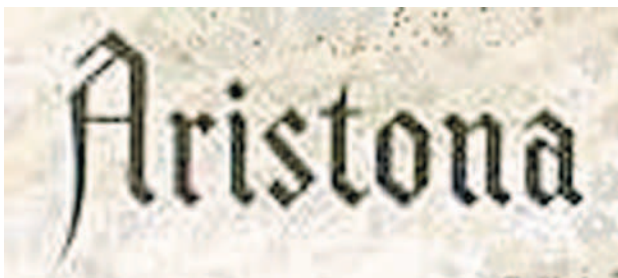
Dit artikel beschrijft in het kort de geschiedenis van de merknaam Aristona. Er zijn hierbij twee periodes te onderscheiden. In de eerste periode (tot 1955) was Aristona een merknaam van NSF bij de export van radiotoestellen. In de tweede periode (vanaf 1955) werd de merknaam door Philips gebruikt voor een heel scala van producten, bij de export maar ook in eigen land.

Een van de doelstellingen van het artikel is een aantal misverstanden uit de weg te ruimen over het merk Aristona. Het is niet de opzet de Aristona-producten die in de loop van de tijd op de markt zijn gebracht te beschrijven.

ENKELE MISVERSTANDEN ROND ARISTONA

Internet is een belangrijk en nuttig medium, waar veel interessante informatie te vinden is. Het bevat echter ook veel foutieve informatie die weer wordt overgenomen en verspreid en nauwelijks te corrigeren is. Zelfs bronnen met een in het algemeen goede reputatie dragen bij aan een verkeerd beeld van Aristona (en de relatie met NSF). Een kleine bloemlezing van misvattingen volgt hieronder.

- NSF werd opgericht door Marconi, Philips en Radio Holland.
- In 1925 nam Philips alle aandelen over.
- Aristona werd in 1925 opgericht en in 1928 door Philips overgenomen.
- Aristona was in de jaren twintig een zelfstandig Belgisch merk, maar werd snel overgenomen door Philips.
- De Aristona modellen die met een H beginnen zijn in de NSF-fabriek in Hilversum gemaakt.
- Alle Aristona radio's werden gebouwd door NSF (en waren voorzien van bijgaand beeldmerk).

Bovenstaande beweringen zijn soms in veelvoud op het internet te vinden.

BELANGRIJKE GEBEURTENISSEN UIT DE ONTWIKKELING VAN NSF

Om de relatie van de merknaam Aristona met NSF c.q. Philips goed te kunnen plaatsen is een korte beschrijving van de ontwikkeling van NSF nodig.

De NSF (Nederlandsche Seintoestellen Fabriek) werd in 1918 opgericht door een aantal Nederlandse reders, ingegeven door de moeilijkheden die ze tijdens WO I (1914-1918) hadden ondervonden om hun schepen van het noodzakelijke radiomateriaal te voorzien. De in Hilversum gevestigde NSF maakte

gebruik van de technische kennis van Marconi, die als betaling voor de verstrekte licenties een belang van 40% in NSF kreeg. NSF bouwde niet alleen producten voor de scheepvaart, maar was ook de eerste Nederlandse fabrikant van radiotoestellen voor civiele toepassing (voor de ontvangst van omroepuitzendingen).

De ontwikkeling van NSF kende veel moeizame periodes. In een van die periodes werd Anton Philips als adviseur aangetrokken en tevens benoemd tot lid van de Raad van Commissarissen (15 oktober 1923). Niet veel later trad Philips, op voorstel van de NSF-directie, als aandeelhouder toe en nam bij die gelegenheid het 60% aandeel van de reders over (22 juni 1925). Marconi behield het belang van 40%. In het jaar daarop nam Anton Philips de positie van voorzitter van de Raad van Commissarissen in. Philips verzekerde met opdrachten het voortbestaan van de kwijnende onderneming. NSF kreeg bijvoorbeeld orders voor de bouw van accu-gelijkrichters voor Philips en ook de allereerste Philips-radio's werden in Hilversum gebouwd (1927).

Een van de vele logo's en beeldmerken die NSF in zijn geschiedenis heeft gebruikt.

Als meerderheidsaandeelhouder versterkte Philips geleidelijk de greep op de bedrijfsvoering. Dat had o.a. tot gevolg dat Philips in 1930 de verkoop van NSF-producten voor Nederland en Koloniën (vanuit Eindhoven) ter hand nam. Vanaf het begin van de jaren dertig leverde Philips verder de technische ont-

werpen voor NSF-radio's. Zo was het chassis van de NSF H5 (1931) gelijk aan het chassis van de Philips 770A en waren de H24A en H45A (1932) technisch hetzelfde als de Philips 870A resp. de 670A.

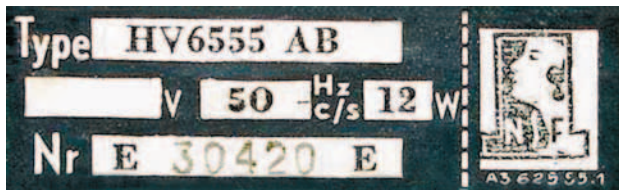
De fabricage van NSF-toestellen vond niet meer uitsluitend in Hilversum plaats, maar ook in Eindhoven en in Leuven (nadat Philips daar in 1934 een grote radiofabriek gebouwd had).

NSF ging zich in Hilversum steeds meer toeleggen op producten voor professionele communicatie.

Volgens een intern document (ter gelegenheid van het 30-jarig jubileum van NSF in 1948) werd in 1938 de bouw van omroepoestellen helemaal naar Eindhoven overgebracht. Er is evenwel gedocumenteerde informatie dat er later bij gelegenheid in Hilversum toch nog wel omroepoestellen zijn gebouwd.

Kort na WO II nam Philips ook het belang van Marconi in NSF over en doopte daarna de naam van de onderneming om in N.V. Philips Telecommunicatie Industrie (1947). Voor gebruik binnen Nederland werd daaraan de tekst "voorheen N.V. Nederlandsche Seintoestellen Fabriek" toegevoegd.

Het merk NSF was daarmee evenwel niet ter ziele. Nog tot en met 1954 werden door de Philips-organisatie radiotoestellen met de merknaam NSF gebouwd en verkocht, waarvan de type-aanduiding, zoals vanouds, met de letter H begon.

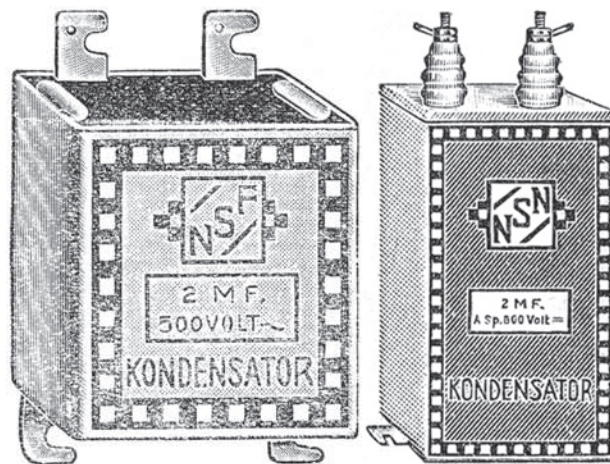

De meisjeskop (vrouwenkop) is een door NSF veel gebruikte, karakteristieke figuur. In bijgaande afbeelding zien we die kop op het typeplaatje van een van de laatste toestellen die onder de merknaam NSF zijn uitgebracht.

NSF heeft in de loop der jaren diverse beeldmerken en logo's gevoerd. Het zou te ver voeren om die hier allemaal ten tonele te voeren. Een van de omschakelingen van het logo (van de hoorluidspreker naar de schaalluidspreker, geplaatst achter een meisjeskop) heb ik beschreven in mijn artikelen over de NSF4 (in RHT 133-134 in 2010).

ARISTONA ALS MERKNAAM VAN NSF (1928-1954)

NSF leverde niet alleen producten in eigen land maar exporteerde ook, met name naar België. Daarbij kwam NSF in aanvaring met het Duitse bedrijf Nürnberger Schraubenfabrik und Façonndreherei, die sinds 1923 onderdelen voor radiotoestellen produceerde en exporteerde en zich daarbij bediende van de merknaam NSF. Medio 1928 kwamen beide bedrijven overeen dat de Duitse NSF bij presentatie van zijn producten in Nederland ter onderscheiding de merknaam NSN (Nürnberger Schraubenfabrik Nürnberg) zou gaan gebruiken. Anderzijds zou NSF in het buitenland de merknaam Aristona gaan voeren.

Tot medio 1928 presenteerde het Duitse bedrijf Nürnberger Schraubenfabrik und Façonndreherei zich in Nederland ook als NSF. Vanaf de tweede helft van dat jaar adverteerde het bedrijf in Nederland onder de benaming NSN (advertenties uit Radio-Expres 1928).

Het eerste model dat NSF onder de merknaam Aristona introduceerde was de Aristona4, de exportversie van de NSF4. Naar aanleiding van een radiotentoonstelling in Zürich, waar van de 13 exposanten er twee uit Nederland afkomstig waren (Philips en NSF), noemde een stukje in dagblad De Tijd (24 september 1929) de Aristona4 de buitenlandse "vertaling" van de NSF4.

De afgebeelde Aristona4 is een algeheel wisselstroomtoestel uit de collectie van een Duitse verzamelaar, die onbekend wil blijven. Het typeplaatje is afkomstig van een andere Aristona4. Het vermeldt niet de afkorting NSF, maar verwijst wel naar de "Nederlandsche Seintoestellen Fabriek" en "Radio Hilversum (Holland)".

De Aristona-toestellen werden in Hilversum gebouwd totdat de nieuwe Philips-fabriek in Leuven gereed was (1934). Vanaf die tijd kwamen vrijwel alle Aristona-toestellen uit de fabriek in Leuven, niet onlogisch want de meeste toestellen waren voor België bestemd. Aristona c.q. NSF-Aristona behoorde met Radiobell en Siera tot de middelgrote merken in België, te oordelen naar het aantal in 1944 in NW-België op last van de Duitsers ingeleverde radiotoestellen. Alleen de merken Philips en SBR staken daar met kop en schouders boven uit.

Behalve in België verkocht NSF onder de merknaam Aristona ook radio's in bijvoorbeeld Polen, Zwitserland, Noorwegen, Denemarken en Finland. In lijn met de overeenkomst met de Nürnberger Schrauben Fabrik werd in het buitenland de merknaam Aristona gebruikt, echter zonder het verband met NSF (en Hilversum) te verzwijgen. Bijna altijd was namelijk de link met NSF (en Hilversum) onmiskenbaar aanwezig, via logo's op de voorzijde van de toestellen, plaatjes op de achterwand en ook in teksten van advertenties en presentaties.

De afgebeelde merkplaatjes werden toegepast op NSF-modellen, die in het buitenland de merknaam Aristona droegen. Het eerste plaatje zat op het front en het tweede is afkomstig van de afstemschaal van een H129U (1940). Het derde plaatje is o.a. te vinden op de achterwand van naar Scandinavië geëxporteerde toestellen. Al deze afbeeldingen laten duidelijk de relatie van Aristona met NSF zien.

Vrijwel altijd werden van een nieuw model zowel een NSF- als een NSF-Aristona versie uitgebracht, met voor beide versies doorgaans ook hetzelfde typeplaatje en dezelfde type-aanduiding, beginnend met de letter H. Een uitzondering hierop vormden de modellen waarbij aan de type-aanduiding soms nog het achtervoegsel 32 of 20 werd toegevoegd. Dat gold bijvoorbeeld voor de modellen H17A, H42A, H56A en H56U. Sommige modellen werden uitsluitend als NSF-Aristona-model uitgebracht, zoals de

modellen H57A en H68A, terwijl andere modellen alleen als NSF-model bekend zijn geworden, zoals het model H18A.

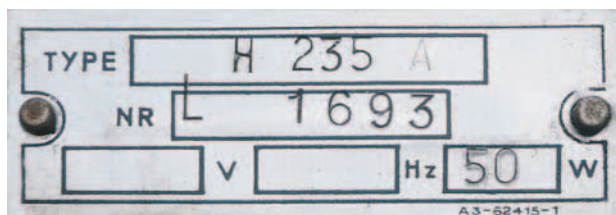
Van export naar Scandinavië zijn Aristona modellen bekend waarbij de letter H in de type-aanduiding vervangen is door de letters RA, zoals in RA10HU, RA12A en RA94A.

De letters E resp. L voorafgaande aan het serienummer gaven (vanaf ongeveer 1935) aan of het toestel in Eindhoven (wellicht ook in Hilversum) dan wel Leuven gefabriceerd was.

Twee typeplaatjes van de H49A. Het eerste plaatje is afkomstig van een in Eindhoven (of Hilversum) gebouwde NSF H49A, het tweede plaatje behoort bij een in Leuven gebouwde NSF-Aristona H49A.

Aristona was in België een betrekkelijk succesvol merk. Terwijl in de tweede helft van de jaren dertig veel merken moeite hadden om zich te handhaven, scoorde Aristona goed. Het jaarverslag van 1935-1936 van Philips België, waar toen vrijwel alle Aristona-toestellen werden gefabriceerd, meldde "De verkoop van het tweede N.S.F. merk "Aristona" verloopt volgens de vooruitzichten en is in korte tijd behoorlijk doorgebroken." Een jaar later stond in het jaarverslag "De verkoop van N.S.F. Aristona radiotoestellen bedraagt 50% meer dan in het vorige boekjaar." En nog weer een jaar later kon de directie meedelen: "De verkoop van radiotoestellen kende grote moeilijkheden en een scherpe concurrentie leidde tot marktontwrichting en steeds hogere kortingen. Alleen het tweede merk N.S.F. Aristona wist zich te handhaven."

Typeplaatje van een in Leuven gebouwde NSF-Aristona H235A (1948/1949). De H235A verscheen ook als een NSF-model.

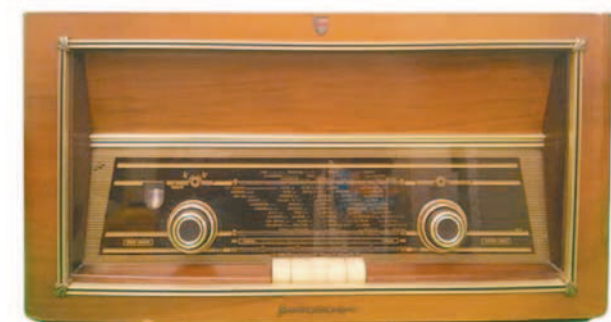
Vóór WO II kwam NSF met een gestage stroom van modellen onder de merknaam NSF dan wel NSF-Aristona. Ook in de jaren na WO II was dat het geval, maar na het seizoen 1953/1954 viel uiteindelijk het doek voor het merk NSF en voor het daaraan verbonden merk Aristona.

Fragment uit waarschijnlijk de laatste NSF-Aristona brochure (seizoen 1953-1954).

ARISTONA ALS MERKNAAM VAN PHILIPS (VANAF 1955)

In 1955 introduceerde Philips het merk Aristona opnieuw, echter met een geheel nieuw logo en een gewijzigd geografisch verspreidingsgebied. Het merk werd nu, behalve in het buitenland, ook in Nederland toegepast en behalve voor radiotoestellen ook voor producten als TV's, bandrecorders, platenspelers en versterkers.

Aristona SA3040, een toestel uit het seizoen 1956/1957, 8-lamps, banden MG, LG en UKW (FM), equivalent met het Philips-type B3X63A. Foto en collectie: Maurice Hamm.

Waarom Philips ervoor koos de merknaam Aristona op deze manier te gaan gebruiken heb ik niet kunnen ontdekken. Mogelijk speelde de goede reputatie van het merk hierbij een rol.

Anders dan vroeger NSF afficheerde Philips zich in brochures en advertenties niet uitdrukkelijk als het bedrijf achter de merknaam Aristona.

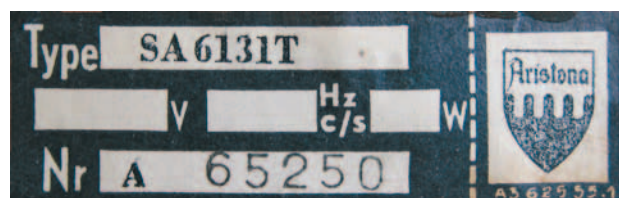
Aristona

Een paar voorbeelden van het Aristona-beeldmerk/logo zoals dat door Philips vanaf 1955 werd gebruikt.

De Aristona-modellen kregen een type-aanduiding die begon met de letters SA, overigens net als toestellen van het Philips-submerk Siera. Aristona- en Siera toestellen zijn echter goed te onderscheiden aan de hand van de gebruikte logo's en de toegepaste typeplaatjes. Later (na 1970) werden ook wel type-aanduidingen gebruikt die niet met de letters SA begonnen en in brochures werden die letters vaak ook gewoon weggelaten.

De productie van Aristona-toestellen vond plaats in diverse Philips vestigingen in Europa, behalve in Eindhoven en Leuven bijvoorbeeld ook in Duitsland (Wetzlar) en in Oostenrijk.

De verkoop van producten van het submerk Aristona werd vanaf 1956 gecoördineerd door de Philips-verkoopmaatschappij Radoma en later door Electroproducten Elpro. Deze laatste had ook merknamen als Erres, Ignis, Marantz, Ruton en Magnavox in zijn portefeuille.

**DEPONERINGEN VAN DE MERKNAAM
ARISTONA**

De eerste deponering van het merk Aristona vond plaats op 28 mei 1929 ten name van de N.V. Nederlandsche Seintoestellen Fabriek. In 1948 was er een aantekening van overdracht aan de N.V. Philips Telecommunicatie Industrie, maar dat zal vermoedelijk alleen maar te maken hebben gehad met de naamsverandering van NSF na de verwerving door Philips van alle aandelen in NSF.

In 1955 werd het merk Aristona ook in Nederland geregistreerd. Dat viel samen met de nieuwe introductie door Philips van het merk Aristona met een nieuw logo en met een nieuw geografisch verspreidingsgebied.

De N.V. Philips Telecommunicatie Industrie droeg in 1971 het recht over aan Radoma N.V., die het op zijn beurt rond 1987 weer overdroeg aan de al eerder genoemde Electroproducten Elpro B.V.

Volgens door Philips Intellectual Property verstrekte

gegevens deponeerde Philips Compagnie Industrielle et Commerciale SA een Aristona logo als merk in de Benelux in 1971.

In 2005 werden nog enkele nieuwe aanvragen verricht ten name van de Koninklijke Philips Electronics N.V.

BESLUIT

De naam Aristona werd in 1928 door NSF geïntroduceerd en gebruikt als merknaam voor NSF-radiotoestellen in het buitenland tot 1955, daarbij ondersteund door een reeks van logo's en beeldmerken.

Vanaf 1955 gebruikte Philips de merknaam Aristona, in het buitenland maar ook in Nederland, voor een breed scala aan producten, met geheel nieuwe logo's en beeldmerken.

Graag wil ik John Hupse bedanken voor zijn commentaar bij het manuscript.

11^e MUTATIE OP DE LEDENLIJST VAN JUNI 2011

WELKOM AAN DE NAVOLGENDE NIEUWE LEDEN:

12530	P. Jansen	Berkelstraat 10	8303 JR	Emmeloord	Nederland	06-10935884
12531	G. Hofmeijer	Speenkruid 24	1441 XB	Purmerend	Nederland	0299-773711
12532	H.J. Mostert	Iepstraat 60	4142 CZ	Leerdam	Nederland	0345-619088
12533	A. Berwald	Oosthavendijk 87	4475 AB	Wilhelminaoord	Nederland	0113-3251170
12534	D. Kloeck	Berkenlaan 7	B-2950	Kapellen	België	00-32-36055071
12535	L. de Ridder	Relegemsestraat 7	B-Zellik	Zellik	België	
12536	D. de Lange	Boezem 4	1731 MC	Winkel	Nederland	0224-542799
12537	J. Weitenberg	Krijn van den Helmstraat 5	8923 CL	Leeuwarden	Nederland	058-2672554
12538	S. Storme	Kievietstraat 11	8400-B	Oostende	België	00-32-22428402
12539	F. Jansen	Matthijs Sterklaan 2	1161 VZ	Zwanenburg	Nederland	06-1247449
12540	A. Schuitema	De Noesten 28	9431 TC	Westerbork	Nederland	0593-332510
12541	H.T. Schuringa	Orteliusstraat 317 2 hoog	1056 NZ	Amsterdam	Nederland	
12542	G.C.R. Greiner	Pinksterbloemweg 29	9753 HD	Haren	Nederland	06-55156360

TOT ONS LEEDWEZEN NAMEN WIJ KENNIS VAN HET OVERLIJDEN VAN:

A. Leen	Bussum
T. van der Veur	Groningen
W. Bos	De Steeg
H. van Geluk	Duiven
H. de Jong	Rotterdam
J.C. van Eijck	Gilze